

ע – עירום

העירום כחליפה¹

יסמין לביא

תקציר

מאמר זה דן במבט החברתי על הגוף הנשי החשוף כאובייקט מיני, גם בסביבה בה אין מבט גברי או הקשר מיני – כמו במלתחות של בריכה/חדר כושר. הכותבת טוענת כי מרבית הרוחצות מפנימות את המבט הגברי, השופט את פגמיהן הפיזיים ומודד את מידת משיכתן המינית גם כשהקשר אינו מיני כלל, וכי עליהן לייצר לעצמן מרחב פרטי בחלל ציבורי כדי להתמודד עם מבט ביקורתי זה. המחקר האיכותני עליו מתבסס המאמר חושף כי נשים שמיטיבות ליצור לעצמן מרחב פרטי נינוח במרחב הציבורי מדווחות על יצירת קשרים טובים ואינטימיים עם הרוחצות האחרות, יחסים שאינם חוות בשום סיטואציה אחרת, ואף משתחררות מכבלי התפיסה החברתית המקובלת של נשיות וזכות בהעצמה בסביבה נשית ותומכת; ועל סמך ממצאיו, מוצע לסווג את הרוחצות לשלושה סוגי טיפוסים לפי מידת יכולתן ליצור לעצמן מרחב פרטי במלתחות.

מבוא

במלתחות ציבוריות, שבהן העירום הוא הכרחי להשגת מטרה שאינה מינית, עולים איומים חברתיים שמקשים גם על הצופה וגם על מושא ההתבוננות (האישה העירומה) להתנהל בנוחות ולעשות את מה שבאו לעשות – להתארגן לפני/אחרי אימון. במלתחות הציבוריות, תהליך ההתארגנות לקראת פעילות ספורטיבית או לאחריה כרוך לרוב בחשיפה גופנית חלקית או מלאה; כאשר אישה מתפשטת במקום ציבורי לעיני אחרות, היא חושפת את גופה למבטן הביקורתי של אלה הצופות בה. כדי שרוחצת תוכל להשלים את המטרה לשמה הגיעה – החלפת בגדים לפני ואחר האימון, עם רחצה או בלעדיה – עליה להרגיש נינוחה ובטוחה, כפי שהייתה מרגישה בגפה, בלי לחשוש מהערות וממבטים ביקורתיים מדי מצד הרוחצות האחרות כלפיה (אמרסון, 1970, קאבר, 2000).

מאמר זה מבוסס על מחקר איכותני הבוחן את דרכי ההתמודדות עם איומים על אשליית המרחב הפרטי בחלל הציבורי, בקרב נשים החושפות את גופן בפומבי ו/או נחשפות לגופן העירום של האחרות, במלתחה ציבורית בבריכה/חדר כושר בעיר מרכזית. טענתי היא כי מידת ההיחשפות והחשיפה של אישה, ויציבות האשליה של המרחב הפרטי שלה, מושפעות מהמידה בה היא רואה את עצמה כאובייקט מיני. בחרתי לחקור את הנושא בעזרת תצפיות שערכתי בתוך חלל המלתחות בחדר הכושר והבריכה בו אני מנויה כבר כמעט עשור, בשעה קבועה בה נמצאות במלתחות קהל רוחצות מגוון, ובעזרת ראיונות עומק עם מספר רוחצות שיש לי קשר עמן ושנראו כדמויות מפתח חשובות בנושא.

הממצאים שעלו מהתצפיות ומהראיונות, ואשר חוזקו בספרות המקצועית, מלמדים כי הגוף הנשי העירום מקושר בימינו למין באופן אוטומטי, גם כאשר ההקשר אינו מיני כלל, שכן אנו מוצפים במסרים מעולם

¹ המאמר מבוסס על עבודה סמינריונית שנכתבה בהנחיית פרופ' ליאורה גביעון, אשר ביקשה להבהיר כי:

"מאמר זה מבוסס על עבודה סמינריונית שנכתבה בהדרכת במסגרת הסמינריון אוכל וגוף בראייה חברתית. היא עובדה למאמר, ללא ידיעתי וקבלת הסכמתי, במסגרת קורס בתוכנית מצטיינים. למרות שהמאמר חוטא לרוח העבודה ואינו עומד בסטנדרטים האקדמיים של הגרסא המקורית, החלטתי לאשר את פרסומו רק כדי לא למנוע מן הכותבת יסמין לביא - סטודנטית הגונה, ישרה, אינטליגנטית, שקדנית - שנקלעה לתסבוכת אתית שלא באשמתה, מלפרסם את מאמרה לצד מאמריהם של חבריה לקורס."

הפרסום והתקשורת שלפיהם ערכה של אישה נמדד בהתאם למידת המשיכה המינית שהיא יוצרת (קאבר, 2000, קוי, 2009). קישור זה מכתוב לנשים המשתמשות במלתחה קודים שונים של התנהגות; והתצפיות שערכתי גילו כי ניתן לחלק את הרוחצות לשלושה טיפוסים שונים, לפי מידת הציות שלהן לקודים אלו - טיפוס הראשון, "המבוגרות", שולטות במלתחה ביד רמה וחשות בה נינוחות מאד; הטיפוס השני, "הצעירות", אינן מתנהלות כשוות לרוחצות האחרות מסיבות שיפורטו בהמשך, ולכן גם נמנעות מלשהות מעבר לדרוש במלתחה; ובין שני הקטבים הללו נמצא הטיפוס השלישי, "המתנדדות": רוחצות "צעירות" המצויות בעיצומו של תהליך להפוך לטיפוס "מבוגרות". כל עוד הרוחצות דבקות בקודים אלה ושומרות על התנהלות תכליתית ונקייה במלתחה, אשליית הפרטיות נשמרת ומאפשרת להן להשתמש בנחת במלתחות למטרה שלשמה הגיעו - להחליף בגדים, להשתמש בשירותים, להתאפר או להתרחץ - בלי להוות איום או לחוש בו כשיש נשים נוספות במלתחה.

במאמר זה אציג תחילה את הרקע לתיאורטי למחקר; לאחר מכן אציג את ממצאי המחקר - האיום, אופן יצירת אשליית הפרטיות כדרך התמודדות עם האיום, טיפולוגיה של טיפוסים הרוחצות לפי אופן התמודדותן עם האיום, והיתרונות שעשויים לצמוח לרוחצות המתמודדת בהצלחה עם האיום; ואחתום בסיכום.

רקע: תפיסת העירום הפומבי כמיני

איזו מחשבה עוברת במוחו של אדם הנחשף למראה גוף עירום של אישה? בלי קשר למינו או לנטייתו המינית, התשובה הרווחת היא: "מיין". מדוע זה כך? מדוע גוף נשי חשוף מקושר ישירות למיניות? ומה אם החלל שבו מתקיים העירום אינו מיני כלל, כמו במלתחות בחדר הכושר?

התפישה הרווחת לגבי גוף האישה בחברה מצפה מנשים להתאים עצמן למודל אחד - גבוהה, רזה, צעירה, חזה זקוף, ישבן קטן ומוצק, בלי צלוליטיס או שיער מיותר. גוף האישה מוצג כאובייקט מיני בעולם הפרסום והמדיה (קליפס מוזיקליים) כבר מספר עשורים במטרה למכור מוצרים. ואין משהו שאומר "סקס" יותר מאשר גוף חשוף של אישה. תחת השלטון הפטריארכלי המדכא, נקבע לנשים סטנדרט מאוד חדגוני ולא אפשרי שאליו הן צריכות לשאוף כדי להיות מושכת מינית, כלומר לזכות ב"כוח נשי" שאין דבר שעומד בדרכו. מי שחי בחברה המערבית בעשורים האחרונים חשוף לדימוי הנשי המקובע הזה על בסיס יומיומי. גם מי שמודע לשטיפת המוח הבעייתית הזאת יגיב לנשים בצורה מסוימת כתוצאה ממנה, בדרכים שאינן שולט בהן. הכתיבה בלשון זכר לצרכי נוחות בלבד - שכן שטיפת המוח פועלת גם על בנות המין הנשי. בכל מקום ניתן לראות ילדות, גם פעוטות, שלבושן מעוטר בכיתובים כגון "PRINCESS", "GOREGEOUS", ואף "SEXY" ו-"BOOTYLICIOUS", המעודדים אותן מגיל קטן להתייחס לעצמן כמונחים הללו (קוי, 2009). לכן, במלתחות, למרות ההפרדה המגדרית, רבות מן הרוחצות מתנהלות בחלל המלתחה כאילו הן נתונות תחת מבט גברי, ביקורתי ובוהן, מעיני הנשים האחרות במלתחות - הצופות בהן, ומעיניהן שלהן, כלפי עצמן וכלפי האחרות.

בכניסה למלתחות הציבוריות, כל הנוכחים לוקחים חלק בסיטואציה המתרחשת (קאבר, 2000). אנשים החושפים ונחשפים לעירום פומבי בעל אופי א-מיני מהווים מתמודדים ראויים לאינטימיות - אנשים שמסוגלים לקיים יחסי קרבה, ממודרים ומרוחקים זה בחברת זה. יכולת זו מביאה לפגיעות - סיכוי גבוה לחלל או להיות מחולל ע"י האחר (בציר, 2012). מכיוון שבני אדם בדרך כלל אינם חשים בנוח לחשוף את עצמם לביקורת, או לכל סכנה אחרת מצד החברה, יש צורך להשתמש במספר אמצעים לנטרול איומים שעולים בסיטואציות הכוללות עירום בחלל ציבורי, שכן, מבחינת החברה העירום הוא אחד משניים - פרטי או מיני (אמרסון, 1970, קאבר, 2000, קוי, 2009). לפי קאבר (שם), במלתחות הציבוריות, האחריות על הרחקת האיומים שעולים מהופעתו של גוף עירום בחלל מוטלת הן על המוסד, שיעצב את חלל המלתחה כך שישפיע על התנהלות הרוחצות, והן על הרוחצות שישמרו על התנהלות ראויה, המוכתבת על ידי שני

קודים התנהגותיים מוסכמים: שמירה על מבט אגבי, ונושאי שיחה שמבטלים את הממד המיני של הגוף. קאבר מוסיף וטוען כי רק כאשר מוסכם על כל הנוכחים שאין מבט מיני, הם ינהלו ביניהם אינטראקציה בעזרת שיחות שמבטלות את האספקט המיני: כשהגוף הנשי פגיע וחשוף למבטם הביקורתי או המחפצן של הרוחצים במלתחה, אם לא יבחרו במוצא הנוח-יותר של השתיקה, הן ידברו על נושאים שמתעלמים ככל האפשר מהעירום המשותף. הרוחצות במלתחות מסוגלות להתייחס בעקיפין לחשיפת הגוף העירום בדיבורים על היותו של הגוף פגום או פגיע למחלות ולסבל. השיחות על הגוף באופן זה הן רבות, מכיוון שהן מצמצמות את הפער שבין הנסתר לגלוי – שכן ברור לכל המשתתפים כי אי אפשר להתעלם מנוכחותו של הגוף העירום במלתחה. השיחות על "הגוף כמכונה" מבטלות את החשד למחשבות נסתרות בעלות אופי מיני (קאבר, 2000). כדי להימנע מלהפוך למטרה מינית במלתחות, גברים מנהלים נושאי שיחה מאוד גבריים כמו ספורט, החפצה של נשים וכו', וכך נוצרת ביניהם היקשרות בתוך המלתחות שמוציאה את האיום מן החלל. נשים במלתחות עושות את אותו הדבר – הן מנהלות שיחות על נושאים בעלי אופי נשי – קוסמטיקה, הלבשה תחתונה ועוד (קארי, 1991).

במלתחות הנשים בחדר הכושר, רוב הרוחצות אינן חוששות מאיומים מיניים במידה שגברים חשים במלתחות ציבוריות (הומופוביה/הומו ארוטיקה), אלא מהאיום התמידי של המבט הביקורתי המחפצן – הנשים אינן מסתכלות על זולתן במלתחה משום שהן נמשכות אליהן מינית, אלא כדי למדוד ולבקר את עצמן ואת האחרות בהשוואה לאידיאל המוצג במדיה הפופולארית; במאמרה, קוי (2009) טוענת שבעשורים האחרונים התרבות עוברת סקסואליזציה – התרבות הפופולארית: מגזינים, קליפים של מוזיקה, פרסומות ועוד – רוויה בדימויים מיניים העושות שימוש בגוף הנשי, וכך נוצר מצב שהחברה מעודדת נשים להשתמש בגופן ככלי להשגת כוח ושליטה, בעזרת מוצרי-צריכה שמגדירים את הזהות והסטאטוס שלהן. מאז המהפכה הפמיניסטית, שבה נשים מערביות שיפרו את יכולת השליטה שלהן על גופן, התרבות הפופולארית משתמשת במושגים מעצימי נשיות כמו "Girl Power" בהקשרים של קוסמטיקה, לבוש ואביזרים נלווים ובכך מפתה נשים להאמין שהכוח שלהן הוא בבחירת המוצרים שיעזרו להן להיות מושכות מינית (קוי, 2009). קהל היעד העיקרי שעולם הפרסום מכוון אליו הוא רחב מאוד – מפעוטות עד נשים בשנות השלושים-ארבעים לחייהן. נשים אלו מאמינות כי ככל שגופן תואם יותר לדימוי הנשי המקובע בתקשורת, כך ערכן עולה (קוי, 2009). אישה שנכנסת למלתחות ומבצעת פעולות כמו התפשטות מלאה ורחצה, משילה מעצמה את כל סממני הסטאטוס: איפור, בגדי מותגים, תכשיטים ועוד. לכן, אישה שהיא צרכנית פעילה של התרבות הפופולארית (קוראת מגזינים, צופה בטלוויזיה וכדומה), תרגיש אי-נוחות רבה להיחשף בפומבי ללא כל האביזרים שלדעתה מקרבים אותה לאידיאל הנשי הבלתי-אפשרי שמוצג בכל מקום, כלומר: לחשוף את עצמה למבטן הביקורתי של האחרות.

מה שקורה במלתחה, נשאר במלתחה – ממצאי המחקר

המחקר העלה כי קיים איום נוסף על זה הנפוץ בספרות המחקרית העוסקת בעירום פומבי, שאינו בעל אופי מיני; חשף סוגי פתרונות שמצאו נשים במלתחות בהן נערך המחקר כדי להתמודד עם האיום הזה; ואיפשר לערוך טיפולוגיה של שלושה סוגי נשים לאור הדרכים ומידת ההצלחה של הנשים בהתמודדות זו.

(א) האיום החדש - ביקורת מול אינטימיות

מעצם היותי רוחצת פעילה במלתחות ומשיחות שניהלתי עם רוחצות אחרות, היה לי ברור שלמרות מה שנאמר במחקרים, הרוחצות אינן חוששות מפני ניצול מיני על ידי רוחצת אחרת ואף לא מפני מבטים חודרניים בעלי אופי מיני שאינו תואם לסיטואציה. רק לאחר שנתקלתי במאמרה של קוי (2009) על הסקסואליזציה בחברה, הבנתי מה משפיע על הרוחצות הצעירות יותר במלתחה – הלחץ האישי והחברתי לעמוד בנורמות שהסביבה מכתובה לנו בעשורים האחרונים והמודעות הגוברת לביקורתיות במקרה וגופן אינו תואם לשבלונה לאידיאל היופי המקובל: גם במלתחה לנשים בלבד, רוב הרוחצות שופטות ומודדות

את הגוף העירום שלהן ושל האחרות בהתאם לסטנדרטים המקובלים במדיה ובתקשורת, דהיינו – עד כמה הוא סקסי. הנשים הבוגרות פחות מושפעות מהסטנדרטים הללו, מאחר שבצעירותן היו נתונות פחות לשטיפת המוח העכשווית, ועל כן הן מתייחסות לעירום הנשי בצורה טבעית ומכילה יותר; נשים אלו אינן חשות מאוימות מפני רוחצות אחרות, כמו שחשות הצעירות. יש פלח של אוכלוסיית רוחצות, שאני נמנית ביניהן, שהן לא כאן ולא שם: הן יתפשטו ויתקלחו בבריכה, ויהנו מחברתן של הרוחצות האחרות, אך הן שמות סייגים על התנהלותן. במשך כל תקופת חברותי במכון ומהלך כל התצפיות והראיונות, גיליתי כי נשים אלו נקרעות בין תחושת האינטימיות המיוחדת שהן חשות במלתחות כלפי רוחצות אחרות, עקב העירום המשותף, לבין הפחד שלהן לחשוף או להיחשף יתר על המידה לביקורתיות.

(ב) אשליות: התמודדות בעזרת קודים התנהגותיים מוסכמים

אף אישה או איש לא ירגישו בנוח להתפשט בידיעה כי כל פגמיהם חשופים לעיני קהל ביקורתי, ולכן, כדי לאפשר את השימושים השונים במלתחות הציבוריות – התפשטות, התקלחות, שימוש בתאי השירותים והתארגנות ליציאה אל החוץ – מבלי לעורר אי-נוחות בקרב הנשים עצמן או האחרות במלתחה, הרוחצות מנסות ליצור אשליה של מרחב פרטי בחלל הציבורי, מבלי לפגום באשליה המרחב הפרטי של רוחצות אחרות. האשליה נשמרת בעזרת שני קודים התנהגותיים מוסכמים שמנחים את התנהלות הרוחצות, ובאים לידי ביטוי באופי השיחות, המבטים או יצירת קשר עין בין הבנות, ולחלופין בהיעדרותם המוחלטת. בהמשך נראה כי כאשר כל הרוחצות מתנהלות בהתאם ודבקות בקודים - חוויית העירום המשותף, שאינו בעל אופי מיני, מאפשרת לרוחצות לקיים וליהנות מקשרים אינטימיים הייחודיים לחלל המלתחות בלבד, היוצרים מעין התגלמות אמיתית של כוח נשי ושל אחוות נשים.

מהספרות המקצועית עולה, כאמור, כי בעיני החברה העירום הוא מיני או פרטי. מכיוון שבמלתחות הציבוריות העירום אינו מיני – עולה מן התצפיות ומהראיונות עם הרוחצות כי הנשים במלתחה מייצרות לעצמן אשליה של מרחב פרטי במלתחה. ממצאי המחקר מצביעים על שתי טכניקות מרכזיות, שבאמצעותן הנשים מייצרות לעצמן אשלייה זו. ראשית, **מבנה המלתחה** מעודד נשים להתייחס למלתחה כאילו הייתה חדר אמבטיה לכל דבר, המשותף למספר נשים. לרוב המנויות יש תאים אישיים עם מדבקה שעליה מודפס שמן המלא. מתחת לכל תא אישי יש תאים יומיים גדולים הפתוחים לשימושן של כל הרוחצות, ומתחתם ספסלים מנירוסטה ומגירות לנעליים וכפכפים. כל מי שיש לה תא אישי "משתלטת" בזמן שהייתה במלתחה על התא היומי שמתחתיו, ולרוב גם נעליה וכפכפי הרחצה שלה מאופסנים במגירת הנעליים בתחתית. התאים האישיים ומיקומם בחלל המלתחה יוצרים הבדלי מעמדות בין המנויות לבין הלא-מנויות ומהווים גושפנקא לסימוני הטריטוריה של הרוחצות הקבועות. בשל התאורה החזקה והעיצוב הסטרילי במלתחות, כל רוחצות נדרשת לכבד את המרחב הציבורי ולנקות סימנים/לכלוך שהשאירה, כדי לשמר את תחושת המרחב הפרטי של הרוחצות שתבוא אחריה – שהרי לכלוך של אדם אחר אינו מאפשר ליצור אשליה של מרחב פרטי.

שנית, **הקודים ההתנהגותיים המוסכמים** מתווים לרוחצות כיצד להתנהל באינטראקציות עם רוחצות אחרות, כשאחת או יותר מהן עירומה; רוחצות שלא תתנהל בתכליתיות, ותיראה כמתבטלת במקום להנאתה, תהווה אוטומטית איום על הרוחצות האחרות בהיותה פנויה למבטים ביקורתיים על גופן ופגמיהן. הנשים מקפידות על התנהלות תכליתית ועל אינטראקציות ממוקדות בנושאים ניטראליים, הקשורים לפעילות במכון או לענייני דיומא, תוך הימנעות מהתבוננות מציצנית ביקורתית. למשל, הן לא מישירות מבט זו בגופה של זו באופן בוטה, ובשעת שיחה הן יוצרות קשר-עין דרך התבוננות במראה, או תוך התמקדות בפלג גוף עליון. הן לא יעירו הערות הקשורות למראה הגוף של אישה אחרת כשהיא עירומה. תחת זאת הן משוחחות על מחלות, כאבי שרירים, זקנה או אירועים בחייהן – נושאים הקשורים לגוף מבלי "לגעת" בגוף.

(ג) טיפולוגיה של מתרחצות, או: צעירה, מתנדנדת ומבוגרת נכנסות למלתחה...

למרות השימוש הדומה הן במבנה המקום והן בדפוסי האינטראקציה בין הנשים, ניתן להבחין בשלושה טיפוסים של נשים, העושות שימוש בטכניקות אלו, על פי אופן השימוש שלהן במרחב ובקודים: טיפוס "המבוגרות" – נשים הדבקות בשגרה שלהן במלתחה ללא כל קשר לזהותן של הנוכחות האחרות (כל עוד מדובר בנשים בלבד); נשים אלו עברו ברובן את גיל השישים ואינן חשות שהן עלולות להוות אובייקט להתבוננות ביקורתית, וכולן מנויות למכון מתוך מטרה בריאותית או טיפולית לשמור על כושר. טיפוס ה"צעירות" – נשים משנות העשרים ועד סוף השלושים, רובן לא נשואות, המצמצמות את הפעילות במלתחה למינימום של שימוש בשירותים, החלפת נעליים, נעילת חפצים אישיים בתא יומי ועוד; הן אינן נוטות ליצור קשרי עין ושיחה עם האחרות או להתפשט בפומבי; נשים אלו מנויות בעיקר לחוגים או לחדר הכושר והן נרשמו למכון במטרה לחטב את גופן. טיפוס "המתנדדות" – נשים במגוון גילאים (60-25), המקבלות על עצמן את המציאות שנוצרת במלתחה, אך ערות לאימים על אשליית הפרטיות ולכן נמנעות מלדבוק בשגרה קבועה. להלן יפורטו הטכניקות ודרכי התנהלותם של שלושת הטיפוסים במלתחה.

(1.ג) בניית האשליה של מרחב פרטי בחלל ציבורי

חללי המלתחה הפתוחים לא מאפשרים פרטיות וניכר שהמנויות בונות לעצמן את המרחב האישי שלהן, המאפשר להן תחושה מסוימת של חלל פרטי. ה"מבוגרות" הן המומחיות בכל הנוגע לבניית אשליית המרחב הפרטי בחלל הציבורי. כך למשל אסתר (+70): היא כל-כך מרגישה בבית, שאפילו את התא האישי שלה היא שיכללה ועיצבה לפי טעמה וצרכיה, בעזרת הוספה של מדף עץ קטנטן, שנחתך עבורה לפי מידות והיא הדביקה אותו כקומה שנייה עבור בקבוקיה הקטנים. אסתר צובעת כל שבת שניה את השיער במלתחות; מכיוון שבזמן צביעת השיער עליה להמתין במלתחה זמן רב בחוסר מעש, עד שיגיע הזמן לשטוף את הצבע, היא מנהלת שיחות עם שאר הרוחצות. אסתר מבלה במלתחות זמן רב ונהנית מחברתן של רוחצות אחרות בזמן שהיא מנהלת את השגרה הקבועה שלה. כמוה, נדמה כי רוב ה"מבוגרות" משתמשות בהתעסקות בפרפומריה כתירוץ לבלות זמן רב במלתחה כדי לנהל אינטראקציות עם הנשים הרבות המגיעות למלתחה, ובכך מפיגות את הבדידות המאפיינת את בנות גילן – לרוב אלמנות או גרושות שגרות בגפן. לרוב, אסתר אינה מתנהלת באופן תכליתי, ומרבה לשבת בחוסר מעש, דבר שבדרך כלל עלול לעורר חשד אצל רוחצות אחרות; אך מפאת גילה המבוגר והיצמדותה לקודים ההתנהגותיים המוסכמים, היא אינה מהווה איום על יתר הרוחצות, וכמוה שאר הרוחצות השייכות לטיפוס זה.

במקרה והרוחצות אינה מבוגרת, היא יכולה להסיר את החשש כי היא מהווה איום, בכך שהיא מתנהלת בחלל בעירום; שכן בגדים יוצרים יחסי כוחות לא הוגנים: אם רוחצת בוחרת לא להיות עירומה במלתחה, היא מוציאה את עצמה מהמרחב הפרטי של הרוחצות האחרות ומתנהלת כבלתי-נראית. ה"צעירות" אינן מסוגלות להתפשט בפומבי. לכן הן כמעט ולא מורגשות ואינן משפיעות על האווירה בחלל המלתחות.

לפני כשנתיים, אלי, מנהל מכון הכושר, הריץ פיילוט ניסיוני: הוא פתח שיעור חיצוני (לאנשים שאינם מנויים למכון) של "ביקראם יוגה" – תרגול יוגה בחדר שהטמפרטורה בו עומדת על ארבעים מעלות חום. עיקר הנשים שהגיעו ל"ביקראם" היו בשנות העשרים לחייהן, כשמטרתן העיקרית היא להתחטב ולרוות במהירות. מכיוון שבשיעור כזה אפשר להתלבש אך ורק בבגדים מינימאליים ויוצאים בסופו רטובים מזיעה, הבנות היו חייבות להשתמש במלתחה, למרות שהן "צעירות" מובהקות: עם כניסתן היו מדברות רק בינן לבין עצמן ושולחות מבטים מזועזעים בכל מי שהתהלכה בעירום; הן היו נכנסות לתאי השירותים או המקלחת הקיצוניים ומחליפות מאחורי המחיצות. בראיון שקיימתי עם לוטה, מנויה ותיקה בברכה הנמנית עם ה"מבוגרות", היא מחווה את דעתה על נשות ה"ביקראם":

אני חייבת לספר לך שהכי הייתי בקריז, התקופה הכי טראומטית בברכה – כשרצית
אשכרה לעזוב – היתה כשהיו פה בנות שבאו רק ל'ביקראם יוגה'. הן הפרו את האינטימיות

של המלתחות. הן היו שועטות ופושטות על המלתחות כמו עדר של פרות מיוזעות. אין לי שנת נשים, אבל הן עוררו בי גועל. הן היו גסות רוח באופן מובהק! לא ברור איך ה'ביקראם יוגה' מתאים לגסות רוח שלהן. רק אנשים מטומטמים מסוגלים להירשם לסוג כזה של סבל מרצון. אני לא נוטה להכליל אבל אותן אפשר להכליל – כאילו הן יצאו מאותו מפעל.

לעומת רוב הרוחצות שחייבות להתפשט (השוחות), שבאות לבריכה מסיבות בריאותיות, נשות ה'ביקראם' נרשמות "לסוג כזה של סבל מרצון" כי שיעור זה הוא עוד טרנד חולף לנשים שרוצות להשיג גוף מושלם ולכן נראות ללוטה כמו "עדר של פרות מיוזעות שיצאו מאותו מפעל". מבחינתן, ה'ביקראם' היה הדרך המועדפת להגיע למטרה – גוף שעומד בסטנדרטים של חברות הפרסום והמדיה, המציפות את התודעה בדימויים נשיים שבלוניים. בכניסתן למלתחות הן פוגשות, לעיתים לראשונה בחייהן, בגוף עירום של נשים אמיתיות – מחזה שלרוב נחשפים אליו רק בסרטים עצמאיים במקרה הטוב, או בעיתוני רפואה במקרה הרע. נשות ה'ביקראם' עברו מעין הלם תרבותי במלתחות ובחרו להגיב בדחייה. מכיוון שאינן מנויות קבועות, הן לא בקיאות בקודים ההתנהגותיים ולא יודעות כיצד להסוות את מבטיהן הביקורתיים. לכן לוטה לא לבד – רוחצות רבות הרגישו בהפרת האיזון במלתחות כשבנות ה'ביקראם' נכנסו למלתחות. האיזון אינו מופר בכל פעם שמישהי מה'צעירות' במלתחות, משום שהן בדרך כלל שומרות על פרופיל נמוך. אך יש הבדל בין בחורה אחת או שתיים לבין עשרים בנות שמגיעות בבת-אחת לחלל המלתחות לפני ואחרי שיעור, שאינן מודעות בכלל לקודים שיש לציית להם בזמן שהייתן במלתחה. עופר, עובד הבריכה, סיפר לי שפעם נכנס לחדר המכונות וגילה להפתעתו בחורה צעירה מה'ביקראם' עומדת עירומה לחלוטין, מחכה שגופה יתייבש באוויר כי לא הייתה לה מגבת. מסתבר שהיא הייתה לבדה במלתחות, וכששמעה נשים נוספות נכנסות, נכנסה להסתתר בחדר; חדר המכונות והדוודים קר, אפל ומלוכלך, ובכל זאת היא העדיפה לעמוד שם מאשר להיחשף מול נשים אחרות. בשיחה אגבית שניהלתי עם מספר חברות בגילי (+20) שאינן מנויות לבריכה אלא רק לחדר הכושר, הן אמרו לי כי אינן נכנסות כלל למלתחות, ואף מעוות את פניהן בגועל רק מהמחשבה לעשות זאת; מכיוון שאינן מתפשטות (עד עירום מוחלט) בפומבי, הן אינן מרגישות בנוח להיחשף לעירום של אחרות. הנשים ה'צעירות' אינן הופכות את חלל המלתחות לחלל רחצה פרטי, משום שאין להן כלל אשליה של מרחב פרטי במלתחות. רובן מייחסות את המלתחה הציבורית לאזור של "זקנות בלבד" – אוכלוסייה שאין להן שום רצון להיות חלק ממנה, כי מראה גופן הפגום של הזקנות רק מזכיר להן מה צופן להן העתיד. לנשים רבות "זיקנה" היא מילת גנאי – תהליך טבעי בלתי רצוי, שבו אדם חדל להיות אטרקטיבי ולכן אין לו כל ערך. מבין הדברים שנאמרו בשיחותינו – מבחינתן הזקנות יכולות להיות עירומות שם כי "אין להן מה להפסיד" – אף אחד "לא סופר" אותן ממילא. ניתן לחזק את דבריהן בעובדה שהמכון מעסיק אישה המנקה את מלתחות הנשים וגם את של הגברים. המנקה היא אישה מבוגרת (+70) שאינה דוברת עברית – מפאת גילה המתקדם, אף שהיא אישה וגם לא מתפשטת, נוכחותה אינה מעוררת חוסר נוחות במלתחות הנשים ואף לא באלו של הגברים, משום שאינה נחשבת אטרקטיבית; מכיוון שאינה דוברת עברית, מוסר החשש שתצותן לשיחות פרטיות שעולות לעיתים במלתחות, או שתנהל שיחה עם הרוחצים. משתי סיבות אלה לרוחצים ולרוחצות קל להתעלם לחלוטין מנוכחותה של המנקה. הרוחצות הזקנות אמנם נחשבות לא-אטרקטיביות, כמו המנקה, אך הן מתפשטות וחושפות את כל פגמי הזיקנה שעל גופן לעיני-כל כי ברור להן שאכן, אין להן מה להפסיד; הן כבר לא "בתחרות". מבחינת ה'צעירות', אם הן עצמן יתפשטו בפומבי, כנשים צעירות ונחשקות, הן יכולות "להפסיד" בתחרות עם נשים אחרות שאולי יותר צעירות ונחשקות מהן, או שהעירום הלא-מושלם שלהן (כי אף אחד לא מושלם כמו במגזינים) יוריד מערכן בעיני אחרות. ה'צעירות' אינן יוזמות שיחה עם רוחצות אחרות ואינן מביטות בהן – אלא משפילות את מבטן לרצפה לאורך כל הזמן הקצר שבו הן שוהות במלתחות. משום כך נדיר שרוחצת אחרת תפנה אליהן ותפתח בשיחה מיוזמתה.

ה"מתנדנדות" – אלו רוחצות המצייתות למציאות במלתחות, ואף מסוגלות לשאוב מכך הנאה, אך אינן מרגישות שהן נמצאות בחלל האמבטיה הפרטי שלהן. נעמי (40), למשל, נמנית על קבוצה זו: היא רגילה כבר ממלתחות אחרות שהייתה בהן לחויה שנשים מבוגרות אומרות לה כיצד להתנהג, והיא רגילה לציית להן או להימנע מהמשך אינטראקציה עמן כמו רוב ה"מתנדנדות". הבריכה הקודמת שנהגה לשחות בה אוכלסה בעיקר בזקנות, ולכן רדו בה כל הזמן כשבטעות נכנסה לטריטוריה שלהן או התנהגה לא לפי הקודים שהן קבעו. ה"מתנדנדות" לא יעירו לרוחצות אחרות, כי מבחינתן מדובר בחלל ציבורי לכל דבר ואין זה מתפקידן להעיר לזולתן; לכן הן סובלות בשקט את ההתנהלות ה"דוחה" (בעיניהן) של רוחצות אחרות. מבחינתן, תפקידן לשמור על האיזון ששורר במלתחה והן מאמצות לעצמן אופי סתגלני – מצייתות לחוקים של ה"מבוגרות", לא מעירות לאחרות ומרגישות בנוח במלתחות, כל עוד אינן חשות באיום של המבט הביקורתי. נעמי מוסיפה ומתארת איך היא בוחרת להתארגן, ולכן גם כיצד ראוי בעיניה לעשות, במלתחה – ברמת היחשפות מינימאלית:

השגרה שלי משתנה לפי העונה – בחורף סאונה, בקיץ בלי. ועכשיו זה השתנה, שאני מגיעה עם הבגד ים עליי וזה מצוין. כשאני הולכת אחרי שאני לוקחת אותו [את הבגד שלה] לגן, אני לא נחשפת בלי איפור מול הורי הגן. וזה מטריח להוריד איפור [לפני השחייה] ואז להתאפר שוב. ועכשיו בחופש הגדול אני לא שמה איפור ולא אכפת לי איך אני נראית, ואז אני מגיעה וישר קופצת לבריכה וזה כיף. בדרך כלל אני מגיעה, מתפשטת, תולה בגדים, שמה בגד ים, לא בחלל הגדול, אני צנועה – אני לובשת חצאית ומתלבשת מתחת. אני לא מתפשטת לחלוטין.

נעמי, כמו כל ה"מתנדנדות", יודעת שלא בכל מקום היא צריכה להראות מושכת. במלתחות היא יכולה להיות "ערומה" מאיפור. אבל מבחינתה ערום אמיתי הוא לא צנוע, הוא תמיד מיני, ולכן היא תצניע את התפשטותה ותסתיר אם מתחת לחצאית ואם מאחורי מחיצה. לדבריה: "אני לא אוהבת שנשים מתגלחות שמה או מורידות עור. זה אני לא אוהבת, זה דוחה אותי. יש נשים שמתקלחות כשהדלת שלהן פתוחה... יש גם את הקטע שהמלתחה זה ספייס ממש קטן להרבה אנשים". אני שואלת: "בבית את מתנהלת שונה בהתארגנות למקלחת?", ונעמי משיבה: "אין שום קשר בין ההתנהלות שלי בבית לפה. לי אין אשליה של מרחב פרטי. זה לגמרי מרחב ציבורי מכל הבחינות". מכיוון שלנעמי אין שום אשליה של מרחב פרטי, היא יוצרת חיץ בין התנהגות נאותה בפומבי לבין כזו שמוטב לעשות במרחב פרטי "ללא קהל". לרוחצות שמצליחות לשמר את האשליה, לא מפריעה שום התנהלות של רוחצות אחרות במלתחות, כל עוד היא דואגת להשאיר נקי ומסודר לאחר שסיימה. נעמי מוסיפה בראיון עמה ומספרת על מקרה שבו נאלצה להתמודד עם עירום מוגזם של רוחצות אחרות במלתחות:

השבוע היא (חיה) הייתה ערומה לגמרי והיא התכופפה מולי וראיתי לה את ה'באט-הולי', והיה לה מין גידול כזה מחריד! את יודעת למה אני מתכוונת? כזה פאלולה ענקית, ואמרתי לעצמי 'אלוהים מה עשיתי?!' איך בנאדם מתכופף עם התחת? מה זה? מה זה מגיע לי החור של התחת שלה בפרצוף שלי?! כמובן שמאוד ניסיתי להימנע, אבל חתיכת הפאלולה הזאת לא אפשרה לי. זה מאוד הטריד אותי, למה היא לא עושה עם זה כלום?

אינני מכירה את חיה, אך ברור שהיא מה"מבוגרות", שלא מוטרדת מי נמצאת במלתחה ואיפה האחרת נמצאת פיזית ביחס אליה, מכיוון שהיא מיומנת באחזקת האשליה עד כדי כך, שהיא מרגישה שהיא בפרטיות ביתה. לדעתה של נעמי, על כל הרוחצות להיות ערות לעובדה שהן לא בגפן, ושרצוי שהן לא יחשפו את כל פגמיהן קבל עם ועדה. היא מודה וקובעת שאין ביכולתה להתנער מהמבט ומצורת החשיבה הביקורתית – אי אפשר שלא להסתכל על פגמים של אחר בצורה ביקורתית כשהם שם מולך. מכיוון שאינה מסוגלת לייצר לעצמה אשליה של מרחב פרטי, בו היא מתעלמת מרוחצות אחרות, הייתה שמחה אם כל הרוחצות היו מתנהלות ביתר מודעות לעובדה שזהו חלל ציבורי.

רוב ה"מתנדדות" עוברות תהליך מרגע שהן נעשות מנויות במכון: אם הצטרפו למכון בשנות העשרים לחייהן, לרוב יתחילו כטיפוס ה"צעירות", הממעט להתרועע במלתחות, בטרם יעברו ל"מתנדדות"; ואם יישארו מנויות עד גיל מבוגר – הן צפויות להצטרף ל"מבוגרות". כדוגמה לאבולוציית ההתנהלות של ה"מתנדדות" הטיפוסית במלתחות כחלל פרטי, אביא חלק מראיון שניהלתי עם לי (30), סטודנטית מתל אביב, שעשתה מנוי לפני כחודשיים:

היה לי מאוד קשה והייתי מתנגבת בתוך המקלחת עם דלת סגורה, ומתלבשת מהר עם המגבת, והיום כבר כמעט אין לי את הבעיה הזאת. יש לי אותה, אבל פחות. אם אין אף אחד אז יותר נוח לי ואני אלך עירומה ואעמוד מול המראה ואתארגן לי בסבבה, ואם יש נשים, אז אני אעשה הכל יחסית מהר וכמה שפחות להיות עירומה מול אחרים. אבל לא כמו בהיסטריה שהייתה לי בהתחלה.

כששאלתי אותה על מעשיה במלתחה ענתה:

אני לא מגלחת רגליים וכאלה. עוד לא. ניסיתי לחשוב על למה פעם היה יותר קשה לי. זה נורא עניין של הרגלים. אם כולן לא היו מתפשטות לא הייתי מתפשטת, אבל כולן עושות ככה, אז זה לא כזה שרואים אותי אובייקט מיני וכאלה. אני נגררת. בהתחלה הייתי בהלם מכל העירום הנשי הזה, והייתי בהלם מזה שכולן עומדות עירומות בסבבה בלי קשר לגיל וזה, ועדיין היום יש לי כזה רגע של התאפסות כשאני נכנסת למלתחות. זה ממש עניין של הרגל מבחינתי. ככל שאני יותר נחשפת לזה, ככה זה נראה לי יותר הגיוני ורגיל.

לי מסבירה איך השהייה במלתחות משפיעה על התנהלותה בהדרגתיות ובעצם מתארת את כוחה של המציאות הקיימת במלתחה על מצטרפות חדשות: מכיוון שרוב השוהות במלתחה הן "מבוגרות" או "מתנדדות", לי חשופה להרבה עירום במלתחות וחשה כי הקונפליקט בנושא נמצא רק בראשה ושעליה לפתור זאת עם הזמן בעזרת ההתמזגות בסביבתה. ה"מתנדדות" יכולות להישאר כאלה אפילו לאורך שנים, ברמת היחשפותן במלתחות, כי הן נשארות ערות לאיזורים על אשליית המרחב הפרטי, שעלולים לצוץ בסיטואציות השונות. אם יישארו מנויות, עם השנים יעברו מן הסתם בטבעיות ל"מבוגרות", ולבסוף יסגלו לעצמן שגרה קבועה שאינה תלויה בסיטואציה ומשתתפים מאותו מגדר. אומרת לוטה (40+): "אין הרבה נשים שבאות יום-יום לברכה ויש להן עכבות להתפשט. אפילו אלייקוש [אליה] התחילה בזה כשהיא התבגרה והייתה נכנסת לתאים להתלבש, אבל עכשיו היא הולכת משוחררת". אף שלוטה יחסית צעירה, היא אחת מה"מבוגרות"; היא מגדירה את עצמה בראיון כ"זקנה" וכך גם מתנהלת במלתחות עם שאר הרוחצות: "יש לי את החברות הזקנות שלי – אלונה, מאז ומעולם, וחלי וצרויה – עליה השלום לא נדבר בה סרה, אבל הייתה לי חבורה של זקנות שהייתי מאוד מיוודדת איתן". יש לה שגרה קבועה שאינה משתנה, גם לא כשהייתה מנויה צעירה ורווקה. ניתן להסביר זאת בכך שבתקופת נעוריה, עולם הפרסום והמדיה לא שטפו את מוחן של נערות צעירות, כפי שעושים כיום, באידיאל היופי הבלתי אפשרי ובאמונה כי כוחה של אישה נמדד במידת הסקסיות שלה. מכיוון שאיננה זקנה – יש לה משפחה וילדים שעוד גרים בבית – אין היא בודדה, ולכן לא חושבת שהמלתחות הן מקום בו יש צורך לנהל אינטראקציות ממושכות עם מנויות אחרות.

נראה כי לוטה, בעזרת המלתחות, הרגילה את אליה להרגיש בנוח עם גופה העירום בחברת נשים אחרות, לרבות אמה, שאותה היא פוגשת גם מחוץ לכותלי המלתחות, ולאז דווקא בעירום. מראיונות ומשיחות שניהלתי עם רוחצות אחרות, גם הן דנות בנושא חדירת אדם מוכר מבחוץ לחלל המלתחות: לי גילתה לי שקשה לה יותר להתפשט במלתחות כשהיא מגיעה לשחות עם אחותה; כך קרה ביום שבו קיימנו את הריאיון, ואכן היא הגיעה עם אחותה, לבושה בבגד-ים עוד מהבית, ולאחר השחייה לבשה מעליו בגדים והתקלחה בבית. סאלי (32), אם חד-הורית שמנויה בברכה כמעט עשור, סיפרה לי שהיא עוברת אותו

"משבר" עם מישהי שהיא מכירה מחוץ לבריכה עכשיו והצטרפה כעת כמנויה, ומאוד קשה לה להתנהל לידה בעירום במלתחות (הן מגיעות באותן שעות, כי הן עובדות יחד); מאז הצטרפות מכרתה היא מגיעה לבריכה מראש עם בגד ים מתחת לבגדים.

כמו שאר ה"מתנדדות", גם שירז (23, סטודנטית) ערה לקיומו של המבט הביקורתי המאיים הקיים בה ובאחרות, ומסוגלת לראות לא רק איומים חיצוניים אלא גם את עצמה כאיום כלפי רוחצות אחרות: "בהתחלה היה לי בגד ים נוראי שקניתי בעשרה שקלים בחנות עודפים והיה (לו) מחשוף מוגזם, אבל היה חורף ולא היו בגדי ים בחנויות ואמרתי שמגיע לי את כל המבטים שאני מקבלת. אבל סוף-סוף היה קיץ וקניתי בגד ים לא מטריד מיניתי. אני לא מטרידה יותר מיניתי בבריכה!" שירז קיבלה בהבנה את המבטים שהופנו לעברה, הן מהנשים במלתחות והן מהגברים בבריכה. מבחינתה, זוהי אשמתה והיא החליפה את הבגד-ים הפרובוקטיבי ברגע שיכלה. ניתן להבין מדבריה שבגד הים סימן אותה כישות מינית מחופצנת, שאינה מתאימה למלתחות הציבוריות בחדר הכושר, ומזמנת לעצמה מבטים ביקורתיים מאחרות, המונעים ממנה להרגיש במלתחות באותה מידה של נוחות כמו ה"מבוגרות". מאז שרכשה את בגד הים החדש, הרגישה יותר בנוח במלתחות והתחילה ליצור קשרי ידידות עם רוחצות אחרות.

(2.ג) מבטים ונושאי השיחה בין ובקרב הטיפוסים השונים

כשראיינתי את שירז (23), היא גם דיברה על ה"צעירות" וה"מבוגרות":

ההסתיוגויות היחידות שאני מרגישה (הן) מהבנות שיש להן את הלוקרים היומיים, שלא מתערבות. נכון אפשר ממש לשים לב מי עם הלוקרים היומיים שעושה רק כושר ומי לא? איזה קטע זה, נכון? אליהן אני הכי פחות מתחברת. אני מתה על הזקנות, זה אחת ההנאות הגדולות בבריכה ואל הצעירות אני פשוט לא קשורה אליהן, לא יוצא לדבר, והן מהביישניות שלא מתקלחות או מתפשטות בשירותים.

רוב ה"מתנדדות" דבקות גם הן בקודים של יצירת קשר העין ונושאי השיחה, אך ייתכנו מקרים של פערים במידת הנוחות שחשות רוחצות מטיפוסים שונים בשל השימוש בקודים. כך ג'ניה, מנויה ותיקה כבת 70, נכנסת לסאונה עם חלוק בלבד, יוצאת, מסירה את החלוק ומסתובבת עירומה, גופה כחוש ובלוי. היא פונה למיכל (+50, אישה עבת בשר) ואומרת: "את יודעת? חיפשתי באינטרנט על הזה של הביטוח..." מיכל יוצאת מהמקלחות, מגבת גדולה כרוכה סביבה, משתיקה את ג'ניה ולוחשת לה משהו באוזן. כשהיא מתקרבת אלי אני אומרת לה "אין סודות בחברה", והיא עונה שהיא אמרה לה משהו פרטי ביניהן, שמתאים לישיבה על כוס קפה ולא למלתחות, כי "לפעמים בנות מדברות פה על דברים שאלוקים ישמור, כאילו אף אחד לא שומע, וזה לא מתאים". עניתי לה שדווקא להיפך, כאן זה ה-מקום ל"ברבורים של בנות". מיכל עונה: "כן, לפעמים זה מבלבל בגלל העירום והמים, גם אותי זה מחזיר לילדות... אבל יש גבול, זה לא מתאים לדבר פה על דברים מסוימים, כשאחרים יכולים לשמוע". כאן מתוארת אינטראקציה בין שתי נשים שהתחברו מעבר למלתחות – בין מיכל לג'ניה יש נושאי שיחה הנחשבים בעיני מיכל לאינטימיים, ולכן מתאימים לשיחות בפגישה אישית בלבד; למיכל, שלא כמו לג'ניה, אין אשליה שזהו חלל פרטי שבו כל מה שנעשה ונאמר נשאר במלתחות, ולכן היא קוטעת את השיחה עמה מיד. גם כאן יש דיון על גבולות ועל אבחנה בין מרחבים פרטיים לציבוריים ועל העובדה שהיותן ערומות גופנית אין משמעה שעליהן לחשוף את עצמן לחלוטין.

יש גם יוצאים מכלל הטיפולוגיה הזו – הלנה, עולה מברזיל, מנויה כבר חמש עשרה שנה במלתחות, מתקרבת לגיל שישים, אך נראית כבת ארבעים (ומספרת לרבים שזהו גילה האמתי) ועובדת בתחום היופי והקוסמטיקה. היא בהחלט יכולה להוות איום בעיני מיכל ובעיני רוחצות אחרות, ואינה רואה את עצמה כך: "אני לא נגעלת, אני רק מסתכלת מי יותר אסתטית, מי שמנה ומי לא" (צוחקת). אני שואלת: "את

אומרת להן: "הלנה: "לא. מה פתאום". אני: "אבל לי אמרת כמה פעמים 'חבל על הציצי שלך, לא לבשת חזייה כשהיית קטנה'". הלנה עונה:

אתך אני מרגישה חופשיה. את נחמדה, לא נבהלה. יצא שאת כוסית יפה נחמדה כמוני, אבל לכן יש ציצים. לי אין. לא אהבתי להתפשט במלתחות. פעם הייתי מתביישת. אפילו גבר לא ראה אותי. [...] אני אומרת גם ללקוחות שלי, גם לבנות שלי 'למה השמנת, למה חזייה מלוכלכת'... ואח"כ כולן באות אליי טיפ-טופ ומחליפים וזורקים [בגדים ואיפור שלא אהבה].

הלנה מרגישה בנוח לדבר על נושאים אינטימיים בעלי אופי ביקורתי עם רוחצות אחרות במלתחה. אמנם היא מדברת ככה רק עם נשים "נחמדות" כמוני שמבינות אותה, אבל היא לא לוקחת בחשבון את הנשים האחרות ששומעות איך היא מדברת. רוב השיחות שהיא מנהלת עם רוחצות אחרות הם על יופי, אסתטיות, אטרקטיביות ואף על חיי המיטה הסוערים שהיא מקיימת יום-יום עם בעלה. הלנה ממשיכה בדרכיה, למרות שרוחצות אחרות מסתייגות ממנה, באמונה שדבריה משפיעים לטובה על אנשים, למטרה הנעלה של האסתטיקה. אך הלנה היא מקרה קיצוני ובודד במלתחות שאינה נופלת לגדר אחד משלושת הטיפוסים.

(ד) שאני אתפשט? מה יצא לי מזה?

לרוב, בולטת מאד בתצפיות ובראיונות ההעצמה הנשית שבאה לידי ביטוי במלתחות אחת כלפי השנייה, כתוצאה משמירה על הקודים המאפשרים את האינטימיות הנוצרת מהעירום המשותף בחלל אחד –

נעמי: אינטימיות זה טוב. ובנחלת יצחק [לא הייתה אינטימיות] בגלל שהאוכלוסייה מאוד שונה. זה אוכלוסייה שונה שלא הייתה נעימה. לא אהבתי אותם. והייתה לי משם חוויה לא נעימה ולכן אני סובלת בשקט את הצוות של ה"שרירן" [ולא עוזבת לברכה אחרת]. [...] בדרך כלל אני לא מתמהמהת שם, ובאמת אני רואה אנשים כמוך שמבלים בגג ומחפשים חברה. לי אין את זה. אני נהנית מהדינמיקה במלתחה אבל אני לא מחפשת. זה מצחיק שבמלתחה הן מדברות ומדברות אתך, אבל אז את נכנסת למעלית ומישהי משם אתך ויש שתיקה. אני מאוד נהנית מהדינמיקה שם. אני מתארת לעצמי שזה מאוד משתנה עם השעות. [מה שאני אוהבת במלתחות] זה יידישקייט, הסבתות האלה מזכירות לי את סבתא שלי ויש כאלה שמדברות ביידיש ואני מתה על זה. הן גם תמיד מחמיאות – בוניח, אני מתה עליה. אוי זה היה כל כך משעשע, פגשתי אותה בשדרות חן והיא לא זיהתה אותי והיא מקרקרת ככה על עומר 'אני לא מאמינה! זה שלך?! אני לא מאמינה, אישה צעירה כמוך עם שיער כל כך יפה! לא העליתי בדעתי שיש לך ילד!' ואז פגשתי אותה באותו צהריים, עם עמית [הבן הגדול] והיא בכלל התפלאה עוד 'כזאת אישה צעירה עם שיער כזה יפה', שאני כזאת צעירה, היא אומרת 'הספקת יפה ממש! אידיליה'. אז אני מקבלת מלא מחמאות. אין מקום כזה! אני מרגישה צעירה, יפה וזוהרת, מה שאני בטח לא מרגישה מחוץ למלתחה.

לוטה: בגלל שהבריכה זה מיקרוקוסמוס כזה ואנשים באים הרבה פעמים בשבוע, זה יוצר ממש סוג של אינטימיות שאין במסגרות אחרות. אני עובדת מהבית. אתה גם ערום – זה סוג של הפוזיציה שאתה ערום וחשוף, על זה אני מדברת. אינטימיות. את המשפטים האלה לא תשמעי מהלנה [צוחקת]. היא [הלנה] אומרת לי 'בגילך צריך לעשות איפור קבוע', כי שאלתי אותה איך האיפור שלה לא יורד במים. אז שלה זה קבוע. היא בגילי והיא נראית נהדר אבל ככה הגנים הברזילאים.

שירז: זה מרגיש עוד קבוצת אנשים שיש לי – נגיד בתיאטרון, עשינו אתר לגיוס כספים ותמיד אני אומרת 'בטח אלונה וחלי ואמה ירצו לבוא'. אנחנו 4-5 בנות ובן אחד ואני תמיד אומרת 'הבנות במלתחות' והבחור כל הזמן מתפלא מי הן ולמה אני מדברת איתן בכלל. זה משהו שאני מרוויחה. אני לא בחורה כל כך חברותית, אז להרוויח אנשים זה נחמד. למה עוד לא

יצאתי עם בריז'יט לפלאפל? כי תמיד מלחיץ אותי להעביר את הקשר מעבר, ופה אני יכולה פשוט לבוא לפה ולהנעים את הזמן, וזה לא מערכת יחסים מורכבת של לזכור ימי הולדת וזה. זה נחמד, ובינתיים בכלל כל החוויה בבדיקה היא מאוד חיובית בשבילי וזה שזה נחשב כושר – זה מגניב.

לוטה, נעמי, ושירז הן לא היחידות שמרגישות שהן מקבלות במלתחה המון אהבה ופרגון מצד הרוחצות האחרות. פעמים רבות, כשאני נמצאת במלתחה, יש לפחות שלוש רוחצות שמרעיפות עליי בבת אחת שבחים על הופעתי החיצונית – על כמה אני צעירה ויפה, או על בגדיי המרהיבים – גם אם אני באה בפיגימה. האינטימיות וההעצמה הזו מהווים חלק בלתי נפרד מהוויית מלתחות הנשים במכון זה, ונחשבים יקרים מפז לנשים כמו הרוחצות שראיינתי וצפיתי בהן; נשים שהזקנה הביאה איתה את הבדידות, או נשים שאינן רוכשות חברים בקלות או מחפשות קשרי חברות לא מחייבים, ולחלופין נמצאות רוב היום במסגרת שאינה מאפשרת התרועעות נשית חיובית (חיי משפחה תובעניים, עבודה מהבית). העירום המשותף מאפשר דיבור יותר פתוח בין הנשים כי אין פוזות והסטאטוסים נמחקים. לכן ייתכן שרוחצת תשוחח עם רוחצת אחרת במלתחות, אך כשיפגשו אחר כך מחוץ למכון – תשרור ביניהן שתיקה. כשיש בגדים, אין לנשים עוד צורך בקודים לעידוד אינטראקציה, והן חוזרות אל המציאות של העולם החיצוני.

סיכום

במלתחות ציבוריות (כגון אלה של חדר הכושר והבריכה) לא די בהפרדה המגדרית כדי לנטרל את המבט והחשיבה הביקורתיים, שעולים מן העירום הפומבי בשל הציפיות שמכתיב עולם הפרסום והמדיה, שבו ערכה של אישה נמדד לפי מידת משיכתה המינית. אף שלא אמורה להתקיים משיכה מינית במלתחות, רוב הרוחצות עדיין משתדלות להיענות לדרישות מבט זה ומודדות את עצמן ואחרות לפיו. כדי לנטרל מבט זה, ואת האיום החברתי הכרוך בו, יש צורך ביצירת אשליה של מרחב פרטי בחלל ציבורי, תוך שמירה על מרחב הפרטי של הרוחצות האחרות. אופן השימוש בחלל ובקודים של המשתמשות במלתחה משתנה בין שלושה טיפוסים שונים: ה"מבוגרות" (בנות +60) שולטות היטב בריז'יט הקודים, ומפאת גילן המתקדם מוציאות את עצמן ממעגל המציאות הביקורתית. לפיכך הן מצליחות לסגל לעצמן שגרה קבועה במלתחות, בלי קשר לסיטואציה המתרחשת באותו רגע, ולהתנהל במלתחה כאילו הייתה חלל פרטי שלהן, המשותף לעוד רוחצות. רובן נשים בודדות המוצאות בחברותיהן למלתחה מזור להפגת בדידותן ביום-יום. ה"צעירות" (בשנות העשרים עד סוף השלושים) אינן מסוגלות להתעלם מקיומו של המבט הביקורתי שלהן ושל האחרות, ומרגישות לא בנוח בנוכחות מבוגרות עירומות, שכל פגמיהן נראים לעין. הן ממעטות להשתמש בחלל המלתחה; רובן רק מתאמנות בחדר הכושר, ולכן אינן נאלצות להתפשט לגמרי ולהתקלח כמו השוחות. הן לא יוצרות קשר עין או יוזמות שיחה עם הרוחצות האחרות, שמא ייתפסו כאיום או מאי-רצון להשתייך לקבוצה של נשים שנחשבות בעיניהן ללא-אטרקטיביות. ה"מתנדנדות" (מטווח גילאים רחב, 25-60) מצייתות למציאות הקיימת במלתחות, אך הן תמיד ערות לאיומים על אשליית המרחב הפרטי שלהן העלולים לצוץ במקום, ולכן אינן מסוגלות לעצמן שגרה קבועה, אלא מתנהלות תוך התחשבות במשתתפים הרבים בסיטואציות השונות. מהממצאים עולה כי ככל שאישה תבקר לעיתים תכופות יותר ותבלה זמן רב יותר במלתחות, היא תעבור תהליך אבולוציוני מהיר יותר מ"צעירה" ל"מתנדנדת" ולבסוף תצטרף ל"מבוגרות". כאשר כל הרוחצות מתנהלות לפי הקודים ההתנהגותיים המוסכמים, מתאפשר לכולן להשתמש במלתחות למטרה שלשמה נכנסו, ללא חשש מאיומים מיניים או ביקורתיים, ואף לצאת נשכרות מחוויה שאינן יכולות למצוא במקום אחר – תמיכה נשית ואינטימיות לא-מחייבת, הנוצרות מעירום משותף נטול תחרותיות, המתאפשר רק בחלל המלתחות.

מכיוון שלא התנסיתי בעבר בעירום משותף בשום מסגרת אחרת, לקחו לי כמה חודשים עד שהרגשתי בנוח להתפשט מול כולן כדי להחליף לבגד הים ולאחר השחייה להתקלח ולחזור לבגדים רגילים. לאחר תקופה כבר התרגלתי להתהלך בעירום בחלל המלתחה, סיגלתי לעצמי שגרה קבועה, ללא חשש או פחד מן

הרוחצות האחרות, ואף לא חשתי רתיעה או גועל למראה נשים עירומות אחרות, לא משנה כמה גופן קשיש, פגום או חולה. עם הזמן, ככל שהרביתי לשחות, ראיתי הרבה יותר דמיון בהתנהלותי במלתחה לרוחצות המבוגרות מאשר לצעירות, למרות שאני עצמי צעירה; אך במשך השנים ראיתי נשים שאינן מתרגלות לעירום ולא מתפשטות לעיני אחרות, למרות שכבר לא היו חדשות במלתחה. הדיסוננס בין שתי הקבוצות במלתחה (ה"צעירות" וה"מבוגרות") גרם לי להבין שרוב הנשים הצעירות בחברה שלנו חיות ביום-יום תחת האיום התמידי של המבט הביקורתי המחפץ, שמונע מהן ליצור יחסי אינטימיות מעצימים עם נשים אחרות - יחסים שיכולים להעניק התרוממות רוח ותחושת שייכות וקבלה.

מקורות

- Cover, R. (2000), "The Naked Subject: Nudity, Context and Sexualisation in Contemporary Culture", *Body & Society* (September 2003), 9: 53-72.
- Coy, M. (2009), "Lady Lumps and Growing Up to Want Boobies: How the Sexualisation of Popular Culture Limits Girls Horizons", *Child Abuse Review*, vol. 18, issue 6, pages 372-383, November/December 2009.
- Curry, J. (1991) Fraternal Bonding in the Locker Room: A Profeminist Analysis of Talk About Competition and Women. *Sociology of Sport Journal* 1991, Vol. 8 Issue 2, pp. 119-136.
- Emerson J. (1970), "Behavior in Private Places: Sustaining Definitions of Reality in Gynecological Examinations", *Recent Sociology*, vol. 74. no. 2.